

Research Paper

Locative-spatial identification of urban elements with the emphasis on physical-functional components (A case study: Indigenous housing of the Western plain of Guilan)

Ahmad Moghaddam Dorodkhani¹, Hojjattollah Rrashid kolvir^{*2}, Amirreza Karimi Azari³ , Hasan Akbari⁴

¹ Ph.D. student of Architecture, Department of Architecture, Khalkhal Branch, Islamic Azad University, Khalkhal, Iran

² Assistant Professor, Department of Architecture, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran

³ Associate Professor of Architecture, Faculty of Art and Architecture, Guilan University, Rasht, Iran

⁴ Assistant Professor, Department of Architecture, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran

10.22080/usfs.2021.18897.1993

Received:

June 2, 2020

Accepted:

April 28, 2021

Available online:

May 19, 2021

Keywords:

Identification, Physical Components, Functional Components, Housing, Guilan West Plain.

Abstract

Housing is considered to be one of the most important urban elements, and its spatial-spatial identification can inspire a kind of dependence and a sense of belonging and commitment among residents. However, nowadays the commodification of housing and attention to the profitability of this sector has led to a lack of attention to traditional patterns and identity-building elements in the design of construction. Considering the importance of housing and its identity, the purpose of this study is to investigate the spatial identification of urban housing with emphasis on physical-functional components and their application in designing future housing in order to achieve sustainable identity and promote a sense of place in the western plain Guilan (Talesh, Someehsara and Rezvanshahr cities). In this regard, research method is applied with descriptive-analytical in nature, which has been used to collect information from documentary-field method (observation, interview and questioning). The statistical population of the research is also the housing of the studied cities, which has used the purposeful sampling method to select the sample size. Variation analysis, regression and Pearson coefficients were used for analyzing data. The research findings show that the greatest impact on the identification of housing in the study area is based on physical-functional indicators related to the component of housing adaptation with other spaces and functions. Also, it can be said that the most important factor in the spatial-spatial identification of the Western plains of Guilan is similarity/differentiation (similarity of houses with each other in the region and differentiation with the settlements of other regions).

*Corresponding Author: Hojjattollah Rrashid kolvir

Address: Department of Architecture, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran

Email: h_rashid@uma.ac.ir

Tel: 09111833720

Extended Abstract

1. Introduction

The human environment has a great impact on human behavior and identity towards hidden values. The reason is that identity is a set of traits and characteristics that distinguish an individual or society from individuals and societies; following these criteria, the city becomes a personal and independent entity and ultimately makes it sustainable. In between, Housing is considered to be one of the most important urban elements, and its spatial-spatial identification can inspire a kind of dependence and a sense of belonging and commitment among residents. On the other hand, the lack of proper housing identification will lead to an identity crisis due to the lack of a sense of place and a sense of belonging. Given the importance of the issue, the aim of this study was to investigate the locative-spatial identification of urban housing of the Western plains of Gilan (Talesh, Someehsara and Rezvanshahr cities) with the emphasis on physical-functional components and their application in designing future residential areas in order to achieve sustainable identity and it is the promotion of feeling and belonging to a place.

2. Research Methodology

The research method in the present study is applied in terms of application type and in terms of descriptive-analytical nature. In order to collect information and research data, documentary and field methods (observation, interview and questioning) have been used. In this regard, first by referring to various documents of physical-functional identity elements of urban housing in order to identify spatial-spatial identification and then by examining the study areas (Guilan

West Plain: Talesh, Someehsara and Rezvanshahr cities) has collected information through observation, interviews and questioning. The statistical population of the present study is the housing of the study areas (Talesh, Someehsara and Rezvanshahr cities) that the sample size is estimated based on the targeted method of 100 housing for each city.

3. Research Findings

The research findings show that in the city of Talesh and Someehsara, the physical-functional elements will have the same effect on the identification of the houses, while in Rezvanshahr, the functional elements will have a much greater impact. The overall value of the Wickles Lambda test shows that Talesh housing has far more identity than the other two cities in terms of physical-functional components, and Rezvanshahr is in third place. Also, the components of adaptation to other spaces and functions, adaptation to climate and adaptation to form and function have the highest identity load in the Western plain. Also, based on the results, it can be said that the most important factor in identifying housing in the Western plain of Guilan based on physical-functional components is the similarity of housing with each other and differentiation with housing in other areas.

4. Conclusion

In urban studies, the concept of identity is a combination of the distinctive features of a phenomenon or a place. Features derived from natural, social and cultural components and offer a unique image of a place. In this regard, the context and the region are the main factors in the formation of different identities. A context or the region is a space or a place where urban planners build a building with the

aim of weaving new and old ones in order to create a living and desirable whole. Construction stems from shared values, beliefs, worldviews, and symbolic systems that give meaning to their environment and turn empty space into location. In this approach, what is inconsistent with the existing context and region is not acceptable. In other words, adding or combining "other" in the "intrinsic" context requires matching and coordination between the two. New components will only be able to penetrate the existing context if they can communicate and relate to it, and if they appear, as inconsistent patches, the context and the area, or the ambiguity of the location, as well as the sense of belonging will reject them, they will stir. In the meantime, housing is one of the most important elements of the city, the spatial and spatial identification of which can cause a kind of dependence and a sense of belonging and commitment among the residents. Given the identity crisis in urban elements, especially housing, which

reduces spatial affiliation and loss of sense of place, therefore, identifying the identifying components of urban elements in an area and the current identity situation can be assessed to prevent that area from becoming unconscious and providing solutions for improving the identity situation.

5. Funding

There is no funding support.

6. Authors' Contribution

Authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work

7. Conflict of Interest

Authors declared no conflict of interest.

8. Acknowledgments

We are grateful to all the editor and reviewers for their helpful comments on this paper.

علمی

هویت‌یابی مکانی-فضایی عناصر شهری با تأکید بر مؤلفه‌های کالبدی-عملکردی (مطالعه موردی: مسکن بومی جلگه‌ی غربی گیلان)

احمد مقدم درودخانی^۱، حجت‌اله رشید کلویر^{۲*}، امیررضا کریمی آذری^۳ ، حسن اکبری^۴

^۱ دانشجوی دکتری معماری، گروه معماری، واحد خلخال، دانشگاه آزاد اسلامی، خلخال، ایران
^۲ استادیار گروه معماری، دانشکده فنی و مهندسی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران
^۳ دانشیار گروه معماری، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه گیلان، رشت، ایران
^۴ استادیار گروه معماری، دانشکده فنی و مهندسی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران

10.22080/usfs.2021.18897.1993

چکیده

مسکن به‌عنوان یکی از مهمترین عناصر شهری محسوب می‌شود که هویت‌یابی مکانی-فضایی آن می‌تواند القاءکننده‌ی نوعی وابستگی و احساس تعلق و تعهد در بین ساکنان گردد. با این حال، امروزه کالایی شدن مسکن و توجه به سودآوری این بخش، عدم توجه به الگوهای سنتی و عناصر هویت‌ساز را در طراحی ساخت‌وسازها به دنبال داشته است. با توجه به اهمیت مسکن و هویت‌مندی آن، هدف از تحقیق حاضر بررسی هویت‌یابی مکانی-فضایی مسکن شهری با تأکید بر مؤلفه‌های کالبدی-عملکردی و کاربری آن‌ها در طراحی مسکن آنی در راستای دست‌یابی به هویت پایدار و ارتقای حس و تعلق مکانی در جلگه‌ی غربی گیلان (شهرهای تالش، صومعه‌سرا و رضوانشهر) می‌باشد. در این راستا، روش تحقیق کاربردی با ماهیت توصیفی-تحلیلی می‌باشد که برای جمع‌آوری اطلاعات از روش اسنادی-میدانی (مشاهده، مصاحبه و پرسشگری) استفاده شده است. جامعه‌ی آماری تحقیق نیز مسکن شهرهای مورد مطالعه می‌باشد که از روش نمونه‌گیری هدفمند برای انتخاب حجم نمونه استفاده شده است. همچنین به‌منظور تجزیه و تحلیل اطلاعات از آزمون‌های تحلیل واریانس، ضریب رگرسیون و پیرسون بهره گرفته شده است. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که بیشترین تأثیرگذاری بر هویت‌یابی مسکن محدودی مورد مطالعه بر مبنای شاخص‌های کالبدی-عملکردی مربوط به مؤلفه‌ی انطباق مسکن با سایر فضاها و عملکردها می‌باشد. همچنین در شهرهای تالش و صومعه‌سرا در وهله‌ی دوم انطباق مسکن با اقلیم و در رضوانشهر انطباق مسکن با فرم و عملکرد قرار دارد. همچنین می‌توان گفت که مهمترین عامل هویت‌یابی مکانی-فضایی مسکن جلگه‌ی غربی گیلان تشابه/تمایز (تشابه مسکن با یکدیگر در منطقه و تمایز با مسکن مناطق دیگر) می‌باشد.

تاریخ دریافت:

۱۴ خرداد ۱۳۹۹

تاریخ پذیرش:

۲۹ آذر ۱۳۹۹

تاریخ انتشار:

۲۹ اردیبهشت ۱۴۰۰

کلیدواژه‌ها:

هویت‌یابی، مؤلفه‌های کالبدی، مؤلفه‌های عملکردی، مسکن، جلگه‌ی غربی گیلان.

* نویسنده مسئول: حجت‌اله رشید کلویر

آدرس: گروه معماری، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران.

ایمیل: h_rashid@uma.ac.ir

تلفن: ۰۹۱۱۱۸۳۳۷۲۰

۱ مقدمه

مقوله‌ی هویت از گذشته‌های دور به‌عنوان یکی از دغدغه‌های بشری مطرح بوده است (سلیمانی^۱ و همکاران، ۲۰۱۶). از آنجا که هویت، مجموعه‌ای از صفات و ویژگی‌هایی است که باعث تشخیص یک فرد یا اجتماعی از افراد و جوامع میشود؛ شهر نیز به تبعیت از این معیارها، شخصیت یافته و مستقل میگردد و در نهایت باعث پایداری آن می‌شود. در این راستا، شهر را میتوان محیطی برای تجلی هویت، ارزش‌های برگرفته از اعتقادات، جهان‌بینی و فرهنگ ساکنین و پدیدآورندگان خود دانست (مجیدی و حیدری^۲، ۲۰۱۷). از طرفی هر شهر دارای متن خاص و محتوای ویژه‌ی خود و القاءکننده‌ی نوعی وابستگی و احساس تعلق و تعهد در بین ساکنان است (کریمی‌آذری و صفرنژاد^۳، ۲۰۱۶). بنابراین عناصر مهم تمایز یک شهر از سایر شهرهاست که بنیاد هویت مکانی-فضایی و شخصیت شهر را پی می‌افکند (Kropf, 1996). شخصیتی که معمولاً در کنار هویت و حس مکان به‌کار رفته و مترادف با آنها در نظر گرفته می‌شود. به‌طوری‌که آن را «مکانی با هویت خاص خود» (CABE, 2000) و یکی از ابعاد مفهومی حس مکان دانسته‌اند (Brook, 2000). در این بین مؤلفه‌های شخصیت یک شهر، همانند مؤلفه‌های شخصیتی انسان دارای دو بُعد عینی یا کالبدی و ذهنی یا روحی است که می‌تواند از طریق سه محیط طبیعی، مصنوعی و انسانی از همدیگر تفکیک شوند. متغیرهای هر یک از مؤلفه‌ها چنانچه دارای صفات اختصاصی و برجسته باشند نقش شاخص و معرف هویتی را ایفا می‌کنند (بهزادفر^۴، ۲۰۰۷). بنابراین می‌توان گفت هویت‌یابی مکان و فضای شهری تحت تأثیر ساختار کالبدی، افراد، اجتماعات می‌باشد (Relph, 1976)، که جدا از شکل مادی و تفسیر فرهنگی آن، به‌وسیله‌ی هندسه‌های انتزاعی (فاصله، جهت، اندازه، شکل، حجم) نیز تصور می‌شود (Gieryn, 2000). هویتی که به دو صورت

پایدار و منظم و یا غیرپایدار و آشفته نمود پیدا می‌کند. در این راستا کالایی شدن بعضی عناصر فضاهای شهری و مکان‌ها باعث شکل‌گیری مناظر شهری آشفته و غیرپایدار می‌گردد (Aleya, 2012). در سیر تحول شهرها مسکن از مهمترین عناصر ساختار کالبدی و عملکردی شهر محسوب می‌گردد که بیشترین جهت‌گیری به سمت کالایی شدن را داشته است. مسکن بیشترین تأثیر را بر روی افراد می‌گذارد و ارتباط اصلی انسان و محیط‌زیست و همچنین تعاملات روزمره می‌باشد (Cook & Hall, 2012). همچنین مسکن محیطی اساسی برای زندگی خانوادگی، مکان استراحت از جریانات کار، مدرسه و فضایی خصوصی است که مملو از ارزش‌های سمبلیک، به عنوان نشانه‌ی منزلت و ترجمان سبک زندگی است (Schwartz, 2006). از طرفی در بسیاری از موارد، مهم‌ترین عامل تأثیرگذار بر دل‌بستگی به مکان و احساس تعلق به مکان، مسکن می‌باشد (Westaway, 2006).

با توجه به اهمیت هویت در ساختار و عناصر شهری، هدف از تحقیق حاضر بررسی هویت‌یابی مکانی-فضایی مسکن شهری جلگه‌ی غربی گیلان (شهرهای تالش، صومعه‌سرا و رضوانشهر) با تأکید بر مؤلفه‌های کالبدی-عملکردی می‌باشد. تا بدین وسیله با شناسایی این مؤلفه‌های هویت‌ساز و کاربری آنها در طراحی مسکن بومی آتی به سمت هویت پایدار و جلوگیری از بحران هویتی گام برداشت. حوزه‌ی فرهنگی-معماری گیلان بدون در نظر گرفتن تقسیمات کشوری و سیاسی به ۹ حوزه تقسیم‌بندی می‌گردد که دو حوزه سرشاخ شرق و غرب که هر یک دارای چهار زیرشاخه‌ی ساحلی، جلگه‌ای، کوهپایه‌ای و کوهستانی به علاوه‌ی جلگه‌ی مرکزی هستند. جلگه‌ی غربی گیلان یکی از حوزه‌های مهم فرهنگی و جغرافیایی استان گیلان محسوب می‌گردد. مسکن این منطقه مبتنی بر پاسخگویی خردمندان و صرفه‌جویانه به روابط اجتماعی

3 . Kareimi Azari & Safarnezhad

4 . Behzadfar

1 . Soleymani

2 . Majidi & Heydari

خودی، دوم؛ تداوم/تحول، به معنای پیوند با گذشته و عدم انقطاع (تداوم معنی و ارزش‌های خودی) در عین نوآوری و خلاقیت با توجه به شرایط زمانه (خود ماندن ولی همان نمادند)، سوم؛ وحدت/کثرت، به معنای پیوند میان اجزاء متفاوت، ناهمگون و متضاد، به گونه‌ای که در کنار هم یک کل را به وجود بیاورند. موحد^۲ و همکاران (۲۰۱۲)، در پژوهشی تحت عنوان بازشناسی هویت کالبدی در شهرهای اسلامی، شهر ری را مورد بررسی قرار داده‌اند. یافته‌های نشان می‌دهد که شهر ری در طول تاریخ تحول خود، کارکردهای شهر اسلامی را به‌عنوان مرکز سیاسی، مذهبی و اداری از خود نشان داده است. در زمان کنونی نیز همین کارکردها را با چهره‌های امروزی بازتاب می‌دهد. همچنین نتایج نشان می‌دهد که مشخصه‌های کالبدی شهر اسلامی در شهر ری قابل بازشناسی هستند و شهر ری در سرزمین ایران هویت یک شهر اسلامی را از نظر عناصر کالبدی داراست و کارکردهای لازم را ارائه می‌دهد. اوجانگ و زکریا^۳ (۲۰۱۵)، در مطالعه‌ی خود تحت عنوان مفهوم مکان، معنا و هویت در بازآفرینی شهری به بررسی اهمیت هویت در بهسازی و نوسازی شهری پرداخته‌اند. نتایج این مطالعه حاکی از آن است که بازآفرینی شهری باعث تغییر شکل سنتی مکان، معانی و مؤلفه‌های اجتماعی و فرهنگی آن می‌گردد. بنابراین ضروری است بازآفرینی با توجه به اصول حس مکان و روان‌شناسی محیط (دلبستگی مکانی) صورت بگیرد. نصر^۴ (۲۰۱۷)، در پژوهش خود به تبیین مؤلفه‌های هویت کالبدی شهر سنتی ایرانی پرداخته است. این پژوهش نشان می‌دهد که عناصر طبیعی، کالبدی‌های مصنوعی، ترکیب اقوام و نظام‌های سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و حوادث تاریخی موضوعاتی هستند که بررسی تطبیقی آن‌ها در دوره‌های مختلف سبب شناسایی تمایزات هر دوره‌ی تاریخی از دوره‌ی دیگر شده و هویت شکلی آن شهر را سبب می‌شود. نتایج حاصل پژوهش نیز حاکی از وجود مؤلفه‌های فرهنگی، سیاسی، اقلیمی

انسان‌ها، شرایط دشوار معتدل و مرطوب، توانایی‌های اجرایی و مصالح در دسترس می‌باشد. آنچه مسکن این منطقه را از دیگر گونه‌های بومی مجزا می‌کند ترکیب عناصر فرمی و منطقه‌ی کوهستانی-جلگه‌ای و معتدل و مرطوب می‌باشد که به شکل غریب و زیبایی تولید شده و همچنان در حال بهره‌برداری است. تحقیق حاضر به دنبال پاسخگویی به سؤال زیر می‌باشد:

مؤلفه‌های تبیین‌کننده‌ی کالبدی-عملکردی در راستای هویت‌یابی فضایی-مکانی مسکن شهری جلگه‌ی غربی گیلان (شهرهای تالش، صومعه‌سرا و رضوانشهر) کدامند؟

۲ مبانی نظری

۲/۱ پیشینه تحقیق

به‌طور کلی بحث در پیرامون مفهوم هویت به‌صورت پژوهش‌هایی در شهرسازی و معماری قابل رؤیت می‌باشد. با این وجود با توجه به عقبه‌ی استان گیلان و بخش جلگه‌ی غرب آن، هنوز پژوهشی در این منطقه در راستای عناصر هویت‌ساز مسکن بومی صورت نگرفته است. همچنین در بخش محتوایی پیشینه‌ی مطالعاتی نیز به بررسی عناصر هویت‌ساز کالبدی-عملکردی مسکن به‌صورت پراکنده اشاره گردیده است. بنابراین پژوهش حاضر در بعد مکانی (جلگه‌ی غرب گیلان) و در بعد محتوایی (هویت کالبدی-عملکردی مسکن) به دنبال پر کردن خلأ پژوهشی موجود می‌باشد. با توجه بررسی‌های صورت گرفته، در ادامه به مهمترین و نزدیکترین پژوهش‌ها در راستای موضوع مورد مطالعه اشاره می‌گردد.

میرمقتدایی^۱ (۲۰۰۴)، در مطالعه‌ی خود به بررسی معیارهای شناخت و ارزیابی هویت کالبدی شهرها پرداخته است. بر اساس مطالعه‌ی ایشان، معیارهای ارزیابی هویت کالبدی بدین قرار می‌باشند: اول؛ تمایز/تشابه، به معنای تمایز از غیر و تشابه با

3. Ujang and Zakariya
4. Nasr

1. Mirmoghtadai
2. Movahhed

شهری در شرق چین پرداخته‌اند. نتایج تحقیق حاکی از آن است هویت مکان تحت تأثیر تغییرات چشم‌اندازهای شهری رو به افول گذاشته است.

۲،۲ مفهوم هویت

هویت مجموعه‌ای از خصیصه‌های فرهنگی، روانی، فلسفی و زیستی همسانی است که بر یگانگی یا همانندی اعضای آن دلالت می‌کند و آن را در ظرف زمانی و مکانی معین، به‌طور مشخص، قابل پذیرش و آگاهانه، از دیگر گروه‌ها متمایز می‌کند (جنکینز^۵، ۲۰۰۲). هویت بیانگر ویژگی‌های هر فرد یا پدیده‌ای است (بمانیان^۶ و همکاران، ۲۰۱۰) و حاصل احساسات ذهنی از وجود هر روزی او و ارتباطات گسترده‌ی اجتماعی است که نیازمند مکانی برای شکل‌گیری است (پورجعفر و هاشمی دمنه^۷، ۲۰۱۱). در فرهنگ معین واژه‌ی هویت در ۴ مفهوم به‌کاررفته است: (۱) ذات باری‌تعالی، (۲) هستی، وجود، (۳) آنچه موجب شناسایی شخص باشد، (۴) حقیقت جزئی (معین^۸، ۲۰۰۸). در فرهنگ لغات آکسفورد واژه‌ی «آیندنتیتی» به ۳ معنای (۱) کیستی یا چیستی، (۲) ویژگی‌ها، احساسات و یا اعتقاداتی که باعث تمایز افراد می‌شوند و همچنین، (۳) ویژگی‌ها و حالاتی که باعث شباهت افراد می‌شود، آمده است (Oxford, 2005).

۲،۳ هویت فضا و هویت مکان

هر فضا و مکان، به‌عنوان یک منبع هویت است و گروه‌هایی را که در آن قرار می‌گیرند، هویت می‌بخشد (ربانی^۹، ۲۰۱۸). یک فضا برای ساکنان باید از یک هویت و از یک ساختار برخوردار باشد (Fijalkow, 2004 به نقل از نصر، ۲۰۱۷). یک شهر نیز به‌عنوان مجموعه‌ای از ترکیب عوامل طبیعی، اجتماعی، فرهنگی و محیط‌های شناخته‌شده توسط انسان، که در آن جمعیت ساکن متمرکز شده دارای هویتی خاص است (شیعه^{۱۰}، ۲۰۱۶؛ Carmona et

و اقتصادی در شکل شهر سنتی ایرانی می‌باشد و در شهر اصفهان سیاست، شیراز فرهنگ، بوشهر اقتصاد و یزد اقلیم بر هویت کالبدی شهر دارای تأثیر بیشتری بوده است. حسینی و دژدار^۱ (۲۰۱۸)، در پژوهشی تحت عنوان بررسی شاخصه‌های مؤثر بر هویت مکان در مسکن اجتماعی، مسکن مهر گله‌ها در همدان را مورد مطالعه قرار داده‌اند. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که تأثیرگذارترین عوامل در راستای ارتقای هویت مکان در محدوده‌ی مورد مطالعه متغیرهای «کالبدی-فضایی»، «عملکردی-ساختاری»، «دسترسی به خدمات شهری»، «مردم و روابط اجتماعی» و «حس تعلق» می‌باشند. شاکت^۲ (۲۰۱۸)، در پژوهشی به بررسی هویت در فضاهای شهری با تأکید بر محوطه‌های مسکونی آن در مصر پرداخته است. این پژوهش به ارزیابی هویت در فضاهای شهری با محوطه‌های مسکونی متفاوت پرداخته است. نتایج تحقیق نشان می‌دهد؛ هر کدام از محوطه‌های مسکونی با سه عامل اصلی مشترک دارای هویت منحصربه‌خود می‌باشند که موجب تفاوت آنها با یکدیگر می‌گردد. این سه عامل عبارتند از: ساختار کالبدی، معنا و عملکرد. ماناهاسا (ادموند) و ماناهاسا (اودتا)^۳ (۲۰۲۰)، در پژوهش خود تحت عنوان تعریف هویت شهری در دوره‌ی پس‌اسوسیالیستی، انواع بافت‌های شهری و نقش گونه‌های مسکن را در شهر تیرانای آلبانی مورد مطالعه قرار داده‌اند. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که بافت‌های قدیمی شهری و انواع گونه‌های مسکن برای هویت شهری بسیار مهم هستند. این امر ناشی از ارتباط مسکن با زمینه و همچنین ارتباط مثبت با هویت و تاریخ شهر می‌باشند. از طرفی تأثیر سوسیالیسم و شکل‌گیری مسکن جدید چهره‌ای آشفته و بی‌هویت به‌منظر و سیمای شهر داده‌اند. پنگ^۴ و همکاران (۲۰۲۰)، نیز در تحقیقی به بررسی تأثیر هویت مکان بر ادارک تغییرات چشم‌انداز

6 . Bemanian
7 . Pourjafar & Hashemi Demneh
8 . Moen
9 . Rabbani
10 . Shiee

1 . Hosseini & Dezhdar
2 . Shawket
3 . Edmond Manahasa & Odeta Manahasa
4 . Peng
5 . Jenkins

ارزش‌های جدید (تحول) را نغی نمی‌کند. از سوی دیگر، از آنجا که به ارتباط میان شکل-زمینه یا توده-فضا نظر داشته و کل حاصل از این ارتباط را ارزشمند می‌داند، به‌طور ضمنی به اصل وحدت/کثرت نیز اشاره دارد. رویکرد اصلی زمینه‌گرایی، درک ارزش‌های زمینه و تداوم آنها در آینده است. همچنین زمینه‌گرایی سازگاری با زمینه‌ی کالبدی، تاریخی و اجتماعی-فرهنگی است که بر طبق آن ایده‌ها و اشکال گذشته در شکل دادن به کالبد شهرهای معاصر حضور دارند. شهرسازی زمینه‌گرا باید قادر باشد ویژگی‌های یک مکان را دریابد و آن را بخشی از فرایند طراحی خود قرار دهد (تولایی^۲، ۲۰۰۱ به نقل از مولانایی و سلیمانی^۳، ۲۰۱۶).

منطقه‌گرایی: منطقه‌گرایی، دیدگاهی تحلیلی و انتقادی است که بر حفظ ویژگی‌ها و خصوصیات خاص مکان تأکید دارد و از این لحاظ در مقابل جهانی‌شدن و سبک بین‌المللی قرار می‌گیرد. منطقه‌گرایی با مدرنیته تناقضی ندارد، آنچه مورد مخالفت معماران منطقه‌گرا واقع شده است، مدرنیسم نبوده، بلکه گرایش به سبک بین‌المللی است (Ozkan, 1985). این رویکرد برای اولین بار در اواخر دهه‌ی ۱۹۷۰ در آثار تاریخی برخی معماران مشاهده شد که در کارهای خود، خصوصیات ویژه‌ی مکان استقرار پروژه را مدنظر قرار می‌دادند. این رویکرد در طرحی برای هویت خاص منطقه در مقابل خصوصیات عام جهانی اولویت قائل است (Tzonis, 2003). اما این امر مانع پذیرش تأثیرات جهانی نیست. رویکرد اصلی منطقه‌گرایی آشتی دادن تأثیرات تمدن جهانی و خصوصیات و مشخصه‌های ویژه‌ی مکانی است. به عبارت دیگر از آنجا که انسان‌های در عین تملک فرهنگ منطقه‌ای، وارث و به وجود آورنده‌ی فرهنگ جهانی نیز هستند باید شناختی از تعامل آن دو به دست آورند (Frampton, 2000).

al., 2010). در مطالعات شهری مفهوم هویت ترکیبی از خصوصیات متمایز یک پدیده یا یک مکان می‌باشد (Ujang, 2012). هویتی که شهر را از سایر شهرها متمایز می‌سازد (Edwards, 2009; Ladegaard, 2012) و به جمعیت ساکن و عناصر آن معنا می‌بخشد. این شخصیت و هویت خاص، با مؤلفه‌های متفاوتی تعریف و توصیف می‌شود. این مؤلفه‌ها که بر مبنای تفاوت شکل، محتوا و عملکرد ساختار ماهوی شهر را تشکیل می‌دهند در شهرهای مختلف متفاوتند. بنابراین همانطور که انسان از محیط بیرونی خود متأثر می‌شود، تنوع هویتی شهرها نیز تأثیرات گوناگونی بر حیات جمعی شهروندان می‌گذارد.

۲،۴ هویت کالبدی-عملکردی

هویت کالبدی-عملکردی به معنای صفات و خصوصیات است که جسم شهر را از غیرشهر متمایز کرده و شباهتش را با خود شهر آشکار می‌کند. این صفات باید به گونه‌ای باشند که جسم شهر، در عین تداوم زمانی، در حال تحول و تکامل نیز باشد و نهایتاً به پیدایش یک کل منجر شود. معیارهای ارزیابی هویت کالبدی شامل: تمایز از غیر و تشابه آن با خودی، حفظ تداوم در عین تحول و حفظ وحدت در عین کثرت می‌باشد. از میان سه معیار مذکور تمایز از غیرتشابه با خودی از همه مهمتر بوده و اصل زیربنایی محسوب می‌شود. دو معیار بعدی، اجزا و زیرمجموعه‌ی آن محسوب شده و تابع هستند (میرمقتدایی و طالبی^۱، ۲۰۰۶). همچنین دیدگاه‌های مطرح شده در بحث هویت کالبدی شامل زمینه‌گرایی و منطقه‌گرایی می‌باشند.

زمینه‌گرایی: زمینه‌گرایی دیدگاهی است که به ویژگی‌های خاص یک مکان و به‌کارگیری آنها در طراحی معاصر، توجه دارد. از این‌رو، در عین حال که به گونه‌ای ضمنی به تمایز مکانی نظر دارد، به صراحت، تداوم ارزش‌های کالبدی و غیرکالبدی مکان یا زمینه‌ی موجود را خواستار است. با این حال، ایجاد

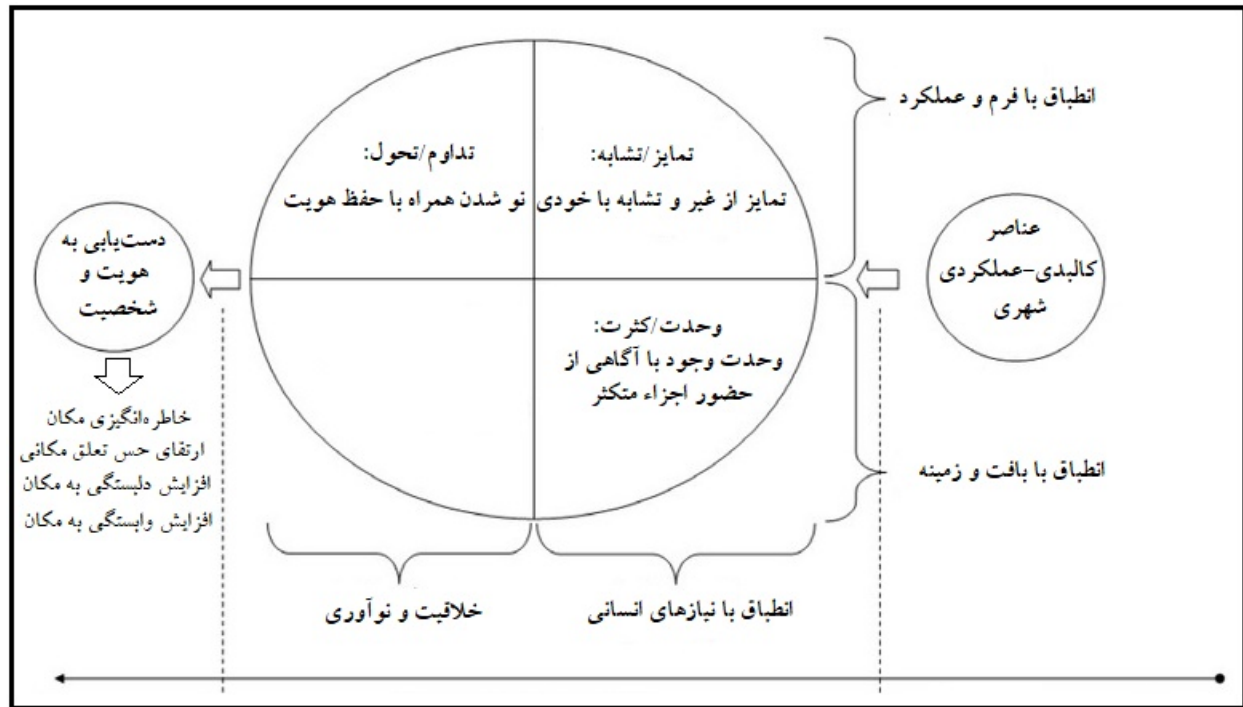
3 . Molanayi & Soleymani

1 . Mirmoghtadai & Talebi
2 . Tavallayi

سنتی با تلفیق الگوهای نوین، تشابه مسکن شهر و تمایز آنها با سایر شهرها و همچنین وحدت وجودی مسکن از طریق گردهم آوردن اجزای متکثر می‌باشد که در شکل شماره ۱ نمایش داده شده است

با توجه به پیشینه‌ی مطالعاتی و همچنین چارچوب نظری تحقیق، می‌توان عنوان کرد که هویت‌مندی عناصر شهری (در این تحقیق مسکن) بر مبنای مؤلفه‌های کالبدی - عملکردی ناشی از حفظ ماهیت

شکل ۱ هویت‌یابی مکانی-فضایی عناصر شهری (مسکن) بر مبنای مؤلفه‌های کالبدی-عملکردی (ترسیم: نگارندگان)

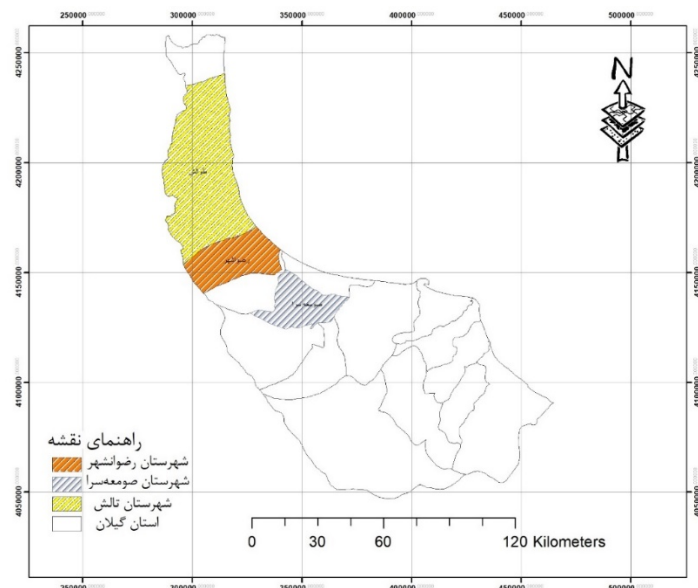
به وضعیت موجود در راستای دست‌یابی به هویت پایدار و جلوگیری از بحران هویتی در جلگه‌ی غربی گیلان راهکارهای اجرایی ارائه گردیده است. جامعه‌ی آماری تحقیق حاضر، مسکن محدوده‌های مورد مطالعه (شهرهای تالش، صومعه‌سرا و رضوانشهر) می‌باشد که حجم نمونه بر اساس روش هدفمند ۱۰۰ مسکن برای هر شهر برآورد گردیده است. قابل ذکر است که انتخاب حجم نمونه بر اساس روش تصادفی ساده و بر مبنای قدمت مسکن در ۴ دسته‌ی زیر ۱۰ سال، ۱۰ الی ۲۰ سال، ۲۱ الی ۳۰ سال و ۳۰ سال و بیشتر بوده است. همچنین در تحقیق حاضر به‌منظور تجزیه و تحلیل اطلاعات تحقیق از آزمون‌های تحلیل واریانس، ضریب رگرسیون و پیرسون استفاده شده است.

۳ روش تحقیق

روش تحقیق در پژوهش حاضر از نظر نوع کاربردی و از نظر ماهیت توصیفی-تحلیلی می‌باشد که به‌منظور جمع‌آوری اطلاعات و داده‌های تحقیق از روش اسنادی و میدانی (مشاهده، مصاحبه و پرسشگری) استفاده شده است. در این راستا ابتدا با مراجعه به اسناد مختلف عناصر هویت‌ساز کالبدی-عملکردی مسکن شهری در راستای هویت‌یابی مکانی-فضایی شناسایی و سپس با بررسی محدوده‌های مورد مطالعه (جلگه‌ی غربی گیلان: شهرهای تالش، صومعه‌سرا و رضوانشهر) از طریق مشاهده، مصاحبه و پرسشگری به جمع‌آوری اطلاعات اقدام گردیده است. در نهایت نیز با توجه

استراتژیک ممتازی برخوردار می‌باشد، بدین معنا که گره‌گاه ارتباطی بخش‌های مرکزی، غربی و شمالی استان محسوب می‌شود و در داخل شاهراه ارتباطی گیلان به استان اردبیل و کشورهای قفقاز و روسیه قرار گرفته است. رضوانشهر تا پیش از تبدیل شدن به شهرستان در سال ۱۳۷۶ تالش‌دولاب نامیده می‌شد که از لحاظ سیاسی و اداری یکی از بخش‌های پنجگانه‌ی سرزمین تالش به‌شمار می‌آمد. حدود ۴۰ درصد از این شهرستان عرصه‌های کوهستانی، جنگلی، مرتعی و بیلاقی، ۳۰ درصد کوهپایه‌ای و ۳۰ درصد جلگه‌ای و ساحلی است. آب و هوای شهرستان در بخش ساحلی جلگه‌ای مرطوب و در کوهستان نیمه‌مرطوب است. در شکل شماره ۲ موقعیت شهرستان‌های مورد مطالعه در استان گیلان نمایش داده شده است. همچنین در شکل شماره ۳ تصاویری از مسکن بر اساس طراحی شخصی که با ویژگی‌های منطقه‌ی مورد مطالعه (تحولات همراه با حفظ هویت «تداوم/تحول») همراستا بوده و مسکن بر اساس سیاست‌های دولتی (انبوه‌سازی) آورده شده است که نشانگر تمایز در ادراک از هویت مکان می‌باشد.

محدوده‌ی مورد مطالعه‌ی تحقیق نیز جلگه‌ی غربی استان گیلان و شامل سه شهر تالش، صومعه‌سرا و رضوانشهر بوده است. بر اساس آمار سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵، شهر تالش با جمعیت ۹۷۹۸۲ نفری در شهرستان تالش و شمال غربی استان گیلان قرار گرفته است. این شهرستان از شمال به شهرستان آستارا، از جنوب به شهرستان رضوانشهر از شرق به دریای خزر و از غرب به استان اردبیل محدود می‌شود. این شهرستان دارای دو ناحیه‌ی آب و هوایی جلگه‌ای و کوهستانی است. شهر صومعه‌سرا با جمعیت ۱۲۵۰۷۴ نفری به‌عنوان مرکز شهرستان صومعه‌سرا در ناحیه‌ی غربی استان گیلان واقع گردیده و از شمال به شهرستان‌های انزلی و رضوانشهر، از جنوب به فومن و از شرق به شهرستان رشت محدود است. رضوانشهر نیز با جمعیت ۶۹۸۶۵ نفری به‌عنوان مرکز شهرستان رضوانشهر می‌باشد که در شمال غربی گیلان، بین سواحل دریای خزر و رشته‌کوه‌های تالش واقع شده و از دو بخش جلگه‌ای و کوهستانی تشکیل گردیده است؛ رضوانشهر بین شهرستان‌های تالش، انزلی، صومعه‌سرا، ماسال و خلخال واقع شده است و بدین لحاظ از موقعیت جغرافیایی و

شکل ۲ قلمرو مکانی شهرستان‌های مورد مطالعه در استان گیلان (ترسیم: نگارندگان)

شکل ۳ تصاویری از مسکن بر اساس طراحی شخصی و دولتی در شهرستان‌های مورد مطالعه‌ی استان گیلان (برداشت میدانی نگارندگان)

باتوجه به میزان آماره F با رقم $۳۵/۴۲۲$ و سطح معناداری $۰/۹۹$ ، نتایج حاصله حاکی از آن است که تفاوت معناداری میان شاخص‌های منتخب در پژوهش حاضر وجود دارد. بنابراین چنین استنباط می‌شود که حداقل یک زوج از طبقه‌ها با هم اختلاف دارند. حال برای مشخص نمودن این‌که کدام یک از این زوج‌ها با هم متفاوتند، می‌باید از آزمون‌های ویژه‌ی موسوم به آزمون‌های پس از تجربه استفاده نمود. از طرفی به دلیل اهمیت و کثرت شاخص‌های منتخب از آزمون تعقیبی TUKEY، استفاده شده است (جدول ۱)

۴ یافته‌ها و بحث

۴/۱ عوامل تأثیرگذار بر هویت‌یابی مسکن بومی جلگه‌ی غربی گیلان بر مبنای مؤلفه‌های کالبدی-عملکردی

به منظور سنجش عوامل تأثیرگذار بر هویت‌یابی مسکن بومی جلگه‌ی غربی گیلان بر مبنای مؤلفه‌های کالبدی-عملکردی در سه شهر تالش، صومعه‌سرا و رضوانشهر از آزمون F یا تحلیل واریانس ۱ و برای مقایسه‌ی چندگانه در میان این سه شهر از آزمون تعقیبی آن (TUKEY)، استفاده شده است.

جدول تحلیل واریانس مقایسه‌ی میانگین شاخص‌های هویت‌ساز کالبدی-عملکردی در شهرهای مورد مطالعه

میزان واریانس	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	F آماره	معناداری
میان گروهی	۳۴/۷۲۵	۷	۳۸۷/۶	۳۵/۴۲۲	۰/۰۰۰
درون گروهی	۴۰/۶۲۹	۳۵۲	۰/۱۶۳	-	-
مجموع	۷۵/۳۵۴	۳۵۹	-	-	-

1. ANOVA

مأخذ: مطالعات نگارندگان

عملکردها و انطباق با اقلیم و در محدوده‌ی رضوانشهر مؤلفه‌های انطباق با سایر فضاها و عملکردها و انطباق با فرم و عملکرد با دیگر مؤلفه‌ها تفاوت معناداری را نشان می‌دهند. بنابراین می‌توان چنین نتیجه گرفت که در شهر تالش و صومعه‌سرا هویت‌یابی مسکن در دو بعد کالبدی و عملکردی نمود عینی و ذهنی دارد، درحالی‌که در رضوانشهر در اکثر مواقع در بعد عملکردی می‌باشد.

در ادامه هر یک از مؤلفه‌ها با توجه به میزان امتیاز حاصله از آزمون تعقیبی TUKEY، در یک طبقه قرار می‌گیرند و آن دسته از شاخص‌های منتخب هویت‌ساز که با شاخص‌های دیگر اختلاف دارند مشخص می‌شوند (در پژوهش حاضر تحت عنوان زیرمجموعه‌ی ۴ از آنها یاد شده است «جدول ۲»).

طبق نتایج در محدوده‌ی شهر تالش و صومعه‌سرا مؤلفه‌های انطباق با سایر فضاها و

جدول ۲ زیرمجموعه‌های همگن با استفاده از آزمون TUKEY

آلفای زیرمجموعه‌ها				مؤلفه	محدوده
۴	۳	۲	۱		
			۲/۶۵۴	انطباق با بافت و زمینه	
			۴/۱۹۳	انطباق با اقلیم	
		۲/۷۷۴	۲/۷۷۴	انطباق با الگوهای کهن و سنتی	
		۳/۲۱۱		انطباق با مصالح بومی	تالش
	۳/۷۶۱	۳/۷۶۱		انطباق با فرم و عملکرد	
۳/۲۵۴	۳/۲۵۴			انطباق با نیازهای مکانی و زمانی	
۴/۶۸۲				انطباق با سایر فضاها و عملکردها	
			۲/۷۱۵	انطباق با بافت و زمینه	
			۴/۰۱۹	انطباق با اقلیم	
		۲/۸۹۷	۲/۸۹۷	انطباق با الگوهای کهن و سنتی	
		۳/۰۵۴		انطباق با مصالح بومی	صومعه‌سرا
	۳/۶۵۲	۳/۶۵۲		انطباق با فرم و عملکرد	
۳/۲۸۳	۳/۲۸۳			انطباق با نیازهای مکانی و زمانی	
۴/۷۸۱				انطباق با سایر فضاها و عملکردها	
			۲/۷۶۱	انطباق با بافت و زمینه	
			۳/۶۲۴	انطباق با اقلیم	رضوانشهر
		۲/۵۴۲	۲/۵۴۲	انطباق با الگوهای کهن و سنتی	

آلفای زیرمجموعه‌ها				مؤلفه	محدوده
۴	۳	۲	۱		
		۲/۸۵۳		انطباق با مصالح بومی	
	۴/۰۱۷	۴/۰۱۷		انطباق با فرم و عملکرد	
۳/۵۴۹	۳/۵۴۹			انطباق با نیازهای مکانی و زمانی	
۴/۴۷۹				انطباق با سایر فضاها و عملکردها	

مأخذ: مطالعات نگارندگان

سایر فضاها و عملکردها، انطباق با اقلیم و انطباق با فرم و عملکرد بیشترین بار هویتی در جلگه‌ی غربی را به خود اختصاص داده‌اند. از طرفی مدل تحلیل تشخیص با مقدار ویژه‌ی به‌دست آمده به میزان استاندارد در تشخیص و پیش‌بینی مطلوبیت از سوی کل ارزش ابعاد عملکرد صحیحی داشته است. نتایج کلی در مورد پیش‌بینی وضعیت هویت در مسکن جلگه‌ی غربی گیلان (کالبدی-عملکردی) نیز بر اساس ارزش لامبدای ویکلز کلی حاکی از آن است که تفاوت معناداری در برخورداری از این مؤلفه‌ها در شهرهای مورد مطالعه وجود دارد و خواهد داشت. این امر ناشی از تغییر عملکرد مسکن طی بازه زمانی و همچنین تقلید از رویکردهای خارجی و داخلی در طراحی مسکن بدون توجه به ساختار زمینه‌ای و منطقه‌ای می‌باشد.

با توجه به میزان لامبدای ویکلز، وضعیت ابعاد منتخب پژوهش از نظر میزان توان پیش‌بینی آنها در هویت‌یابی کالبدی-عملکردی مسکن سنجیده شده است. زیرا در این آماره هرچه رقم لامبدای ویکلز به یک نزدیک‌تر باشد نشان از کاهش توان پیش‌بینی دارد و هرچه به سمت صفر میل کند قدرت پیش‌بینی افزایش پیدا می‌کند.

بنابراین در شهر تالش و صومعه‌سرا عناصر کالبدی-عملکردی تأثیر یکسانی بر هویت‌یابی مسکن بر جای خواهند گذاشت، درحالی‌که در رضوانشهر عناصر عملکردی به مراتب تأثیر بیشتری خواهند داشت. ارزش کلی آزمون لامبدای ویکلز نشان می‌دهد که مسکن شهر تالش از منظر مؤلفه‌های کالبدی-عملکردی به مراتب بیشتر از دو شهر دیگر دارای بار هویتی می‌باشند و رضوانشهر در رتبه‌ی سوم قرار دارد. همچنین مؤلفه‌های انطباق با

جدول ۳ تحلیل تشخیص برای پیش‌بینی عناصر هویت‌ساز کالبدی-عملکردی در محدوده‌های مورد مطالعه

محدوده	مؤلفه	لامبدای ویکلز	لامبدای ویکلز کلی	مقدار ویژه	توان پیش‌بینی	معناداری
تالش	انطباق با بافت و زمینه	۰/۴۱۹	۰/۲۷۴	۰/۶۳	۰/۱۱۴	۰/۰۰۰
	انطباق با اقلیم	۰/۱۹۵			۰/۳۵۳	۰/۰۰۰
	انطباق با الگوهای کهن و سنتی	۰/۳۴۵			۰/۱۸۵	۰/۰۰۱
	انطباق با مصالح بومی	۰/۳۱۱			۰/۲۱۷	۰/۰۰۰

1. lambda Wilkes test

محدوده	مؤلفه	لامبدای ویکلز	لامبدای ویکلز کلی	مقدار ویژه	توان پیش‌بینی	معناداری
	انطباق با فرم و عملکرد	۰/۲۲۴			۰/۲۹۴	۰/۰۰۲
	انطباق با نیازهای مکانی و زمانی	۰/۲۵۸			۰/۲۶۱	۰/۰۰۰
	انطباق با سایر فضاها و عملکردها	۰/۱۷۲			۰/۳۷۶	۰/۰۰۱
صومعه‌سرا	انطباق با بافت و زمینه	۰/۴۲۶	۰/۲۴۹	۰/۶۹	۰/۰۹۷	۰/۰۰۲
	انطباق با اقلیم	۰/۱۸۶			۰/۳۴۲	۰/۰۰۰
	انطباق با الگوهای کهن و سنتی	۰/۳۸۹			۰/۱۲۷	۰/۰۰۱
	انطباق با مصالح بومی	۰/۳۲۹			۰/۱۴۲	۰/۰۰۰
	انطباق با فرم و عملکرد	۰/۲۳۵			۰/۲۷۵	۰/۰۰۰
	انطباق با نیازهای مکانی و زمانی	۰/۲۷۴			۰/۲۱۹	۰/۰۰۲
	انطباق با سایر فضاها و عملکردها	۰/۱۵۹			۰/۳۸۳	۰/۰۰۱
رضوانشهر	انطباق با بافت و زمینه	۰/۴۰۲	۰/۲۱۹	۰/۷۷	۰/۱۲۵	۰/۰۰۰
	انطباق با اقلیم	۰/۲۷۱			۰/۲۳۵	۰/۰۰۱
	انطباق با الگوهای کهن و سنتی	۰/۴۴۷			۰/۰۸۵	۰/۰۰۲
	انطباق با مصالح بومی	۰/۳۸۶			۰/۱۸۷	۰/۰۰۰
	انطباق با فرم و عملکرد	۰/۱۹۷			۰/۳۶۳	۰/۰۰۰
	انطباق با نیازهای مکانی و زمانی	۰/۳۵۲			۰/۱۹۹	۰/۰۰۱
	انطباق با سایر فضاها و عملکردها	۰/۱۷۱			۰/۳۷۲	۰/۰۰۰

مأخذ: مطالعات نگارندگان

عامل هویت‌یابی مسکن در جلگه‌ی غربی گیلان بر اساس مؤلفه‌های کالبدی-عملکردی تشابه مسکن با یکدیگر و تمایز با مسکن مناطق دیگر می‌باشد. همچنین در وهله‌ی دوم نیز نو شدن مسکن بر اساس مؤلفه‌های کالبدی-عملکردی با حفظ هویت زمینه‌ای و منطقه‌ای می‌باشد.

نتایج حاصل از بررسی تأثیرگذاری عوامل زمینه‌ای و منطقه‌ای بر هویت‌یابی مکانی-فضایی مسکن جلگه‌ی غربی گیلان بر مبنای مؤلفه‌های کالبدی-عملکردی با توجه به ضریب رگرسیون در جدول شماره ۴ بیان شده است. بر اساس نتایج مستخرج از آزمون ضریب رگرسیون می‌توان گفت که مهمترین

جدول ۴ عوامل تأثیرگذار زمینه‌ای و منطقه‌ای بر شکل‌گیری عناصر هویت‌ساز کالبدی-عملکردی در محدوده‌ی مورد مطالعه

Sig.	Standardized Coefficients	Unstandardized Coefficients	F	محدوده	Model
	Beta	B			
۰/۰۰۰		۱/۶۰۹			Constant
۰/۰۰۰	۰/۷۲۳	۰/۵۶۳	۳۲۹/۳۷۱	تالش	تشابه/تمایز
۰/۰۰۰	۰/۷۰۳	۰/۵۴۱	۴۱۸/۱۴۵	صومعه‌سرا	
۰/۰۰۰	۰/۶۵۸	۰/۴۲۴	۳۶۵/۰۹۸	رضوانشهر	
۰/۰۰۰	۰/۶۴۳	۰/۴۱۳	۲۸۷/۴۶۶	تالش	تداوم/تحول
۰/۰۰۰	۰/۵۳۰	۰/۳۱۷	۴۰۳/۱۸۲	صومعه‌سرا	
۰/۰۰۰	۰/۶۲۸	۰/۴۰۲	۳۴۴/۱۵۹	رضوانشهر	
۰/۰۰۰	۰/۳۸۳	۰/۲۴۷	۴۲۵/۷۱۸	تالش	وحدت/کثرت
۰/۰۰۰	۰/۴۲۲	۰/۲۸۹	۳۵۱/۴۵۳	صومعه‌سرا	
۰/۰۰۰	۰/۴۸۵	۰/۳۰۸	۲۷۹/۶۲۷	رضوانشهر	

مأخذ: مطالعات نگارندگان

رابطه‌ی معناداری مشاهده نمی‌شود و طراحی مساکن در دهه‌ی اخیر به سمت الگوبرداری از الگوهای نوین و عدم توجه به الگوهای سنتی منطقه سوق پیدا کرده است. همچنین در رضوانشهر رابطه‌ی معنی‌داری بین مساکن با قدمت زیر ۱۰ سال و انطباق با مصالح بومی مشاهده نمی‌گردد و نشان از استفاده از مصالح غیربومی در طراحی مساکن در دهه‌های اخیر این شهر دارد. با این حال، به‌طور کلی می‌توان عنوان کرد که مؤلفه‌های کالبدی-عملکردی در هویت‌یابی مکانی-فضایی مساکن جلگه‌ی غربی گیلان دارای وضعیت مطلوبی می‌باشد و باعث ایجاد هویت‌مندی منطقه‌ی مورد مطالعه و افزایش حس مکان گردیده است. رابطه‌های غیرمعنی‌دار در جدول شماره ۵ با رنگ متفاوت مشخص گردیده‌اند.

در این قسمت از تحقیق به بررسی رابطه‌ی بین قدمت مساکن و هویت‌یابی مکانی-فضایی آنها بر مبنای مؤلفه‌های کالبدی-عملکردی با توجه به آزمون

۴٫۲ رابطه‌ی بین قدمت مساکن و هویت‌یابی آنها بر مبنای مؤلفه‌های کالبدی-عملکردی در جلگه‌ی غربی گیلان

در این قسمت از تحقیق به بررسی رابطه‌ی بین قدمت مساکن و هویت‌یابی مکانی-فضایی آنها بر مبنای مؤلفه‌های کالبدی-عملکردی با توجه به آزمون پیرسون پرداخته شده است. نتایج مستخرج نشان می‌دهد که رابطه‌ی معنی‌داری بین قدمت مساکن و هویت‌یابی مکانی-فضایی آنها مشاهده می‌شود. چنانچه با افزایش قدمت مساکن، هویت‌یابی مکانی-فضایی آنها بر مبنای مؤلفه‌های کالبدی-عملکردی بیشتر قابل مشاهده می‌باشد (یا برعکس). همچنین نتایج نشان می‌دهد که بین مساکن با قدمت زیر ۱۰ سال و هویت‌یابی مکانی-فضایی آنها

۴٫۳ رابطه‌ی بین قدمت مساکن و هویت‌یابی آنها بر مبنای مؤلفه‌های کالبدی-عملکردی در جلگه‌ی غربی گیلان

سوق پیدا کرده است. همچنین در رضوانشهر رابطه‌ی معنی‌داری بین مساکن با قدمت زیر ۱۰ سال و انطباق با مصالح بومی مشاهده نمی‌گردد و نشان از استفاده از مصالح غیربومی در طراحی مساکن در دهه‌های اخیر این شهر دارد. با این حال، به‌طور کلی می‌توان عنوان کرد که مؤلفه‌های کالبدی-عملکردی در هویت‌یابی مکانی-فضایی مساکن جلگه‌ی غربی گیلان دارای وضعیت مطلوبی می‌باشد و باعث ایجاد هویت‌مندی منطقه‌ی مورد مطالعه و افزایش حس مکان گردیده است. رابطه‌های غیرمعنی‌دار در جدول شماره ۵ با رنگ متفاوت مشخص گردیده‌اند.

پیرسون پرداخته شده است. نتایج مستخرج نشان می‌دهد که رابطه‌ی معنی‌داری بین قدمت مساکن و هویت‌یابی مکانی-فضایی آنها مشاهده می‌شود. چنانچه با افزایش قدمت مساکن، هویت‌یابی مکانی-فضایی آنها بر مبنای مؤلفه‌های کالبدی-عملکردی بیشتر قابل مشاهده می‌باشد (یا برعکس). همچنین نتایج نشان می‌دهد که بین مساکن با قدمت زیر ۱۰ سال و هویت‌یابی مکانی-فضایی آنها رابطه‌ی معناداری مشاهده نمی‌شود و طراحی مساکن در دهه‌ی اخیر به سمت الگوبرداری از الگوهای نوین و عدم توجه به الگوهای سنتی منطقه

جدول ۵ رابطه‌ی بین قدمت مساکن و هویت‌یابی مکانی-فضایی بر مبنای مؤلفه‌های کالبدی-عملکردی در جلگه‌ی غربی گیلان

محدوده	قدمت مساکن	مؤلفه‌ها آزمون	انطباق با بافت و زمینه	انطباق با اقلیم و سنتی	انطباق با الگوهای کهن	انطباق با مصالح بومی	انطباق با فرم و عملکرد	انطباق با نیازهای مکانی و زمانی	انطباق با سایر فضاها و عملکردها
تالش	زیر ۱۰ سال	Pearson Correlation Sig	۰/۳۷۰	۰/۴۱۲	۰/۲۱۹	۰/۲۲۸	۰/۲۷۵	۰/۳۴۱	۰/۴۲۸
	۱۰ الی ۲۰ سال	Pearson Correlation Sig	۰/۴۳۹	۰/۳۷۱	۰/۵۱۲	۰/۴۰۴	۰/۳۷۱	۰/۶۵۴	۰/۶۳۷
	۲۱ الی ۳۰ سال	Pearson Correlation Sig	۰/۴۲۵	۰/۴۰۲	۰/۶۹۳	۰/۶۵۲	۰/۵۶۲	۰/۶۱۳	۰/۶۳۲
	بالای ۳۰ سال	Pearson Correlation Sig	۰/۴۹۹	۰/۷۵۶	۰/۸۰۲	۰/۷۳۰	۰/۷۱۱	۰/۵۶۳	۰/۸۱۴
صومعه‌سرا	زیر ۱۰ سال	Pearson Correlation Sig	۰/۲۵۸	۰/۵۴۴	۰/۲۰۳	۰/۲۸۳	۰/۵۴۱	۰/۳۸۳	۰/۳۸۹
	۱۰ الی ۲۰ سال	Pearson Correlation Sig	۰/۲۵۶	۰/۵۶۱	۰/۲۱۸	۰/۳۷۹	۰/۳۸۴	۰/۳۴۵	۰/۴۸۹
			۰/۰۰۶	۰/۰۳۷	۰/۰۰۰	۰/۰۱۱	۰/۰۰۰	۰/۰۰۱	۰/۰۱۵

انطباق با سایر فضاها و عملکردها	انطباق با نیازهای مکانی و زمانی	انطباق با فرم و عملکرد	انطباق با مصالح بومی	انطباق با الگوهای کهن و سنتی	انطباق با اقلیم	انطباق با بافت و زمینه	مؤلفه‌ها	مؤلفه‌ها	محدوده
۰/۶۱۲	۰/۵۵۳	۰/۲۱۷	۰/۴۱۲	۰/۲۹۲	۰/۷۴۴	۰/۳۴۲	Pearson Correlation	۳۰ الی ۲۱ سال	
۰/۰۰۳	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۱۴	۰/۰۰۷	۰/۰۱۶	۰/۰۰۰	Sig		
۰/۶۵۲	۰/۵۷۸	۰/۵۶۳	۰/۶۸۵	۰/۶۳۲	۰/۷۵۳	۰/۳۸۹	Pearson Correlation	بالای ۳۰ سال	
۰/۰۰۰	۰/۰۰۴	۰/۰۲۲	۰/۰۳۵	۰/۰۰۰	۰/۰۰۶	۰/۰۰۲	Sig		
۰/۳۷۹	۰/۴۵۳	۰/۴۲۹	۰/۱۴۷	۰/۱۲۱	۰/۷۱۱	۰/۳۶۸	Pearson Correlation	زیر ۱۰ سال	رضوانشهر
۰/۰۲۶	۰/۰۰۰	۰/۰۰۱	۰/۱۰۹	۰/۲۳۷	۰/۰۱۷	۰/۰۰۸	Sig		
۰/۴۱۵	۰/۲۸۹	۰/۳۵۶	۰/۲۲۹	۰/۱۸۶	۰/۷۲۳	۰/۳۸۴	Pearson Correlation	۱۰ الی ۲۰ سال	
۰/۰۱۱	۰/۰۰۵	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۲۴	۰/۰۰۷	۰/۰۰۰	Sig		
۰/۴۶۴	۰/۳۵۶	۰/۴۸۹	۰/۲۸۳	۰/۳۵۲	۰/۵۸۳	۰/۴۷۱	Pearson Correlation	۳۰ الی ۲۱ سال	
۰/۰۰۰	۰/۰۴۱	۰/۰۰۸	۰/۰۱۵	۰/۰۰۹	۰/۰۰۰	۰/۰۰۶	Sig		
۰/۵۳۹	۰/۴۷۷	۰/۳۸۴	۰/۳۵۲	۰/۴۱۷	۰/۶۹۴	۰/۴۲۸	Pearson Correlation	بالای ۳۰ سال	
۰/۰۰۳	۰/۰۰۷	۰/۰۱۴	۰/۰۰۱	۰/۰۰۰	۰/۰۱۸	۰/۰۳۲	Sig		

مأخذ: مطالعات نگارندگان

۵ جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

در مطالعات شهری مفهوم هویت ترکیبی از خصوصیات متمایز یک پدیده یا یک مکان می‌باشد. خصوصیات آن که برگرفته از مؤلفه‌های طبیعی، اجتماعی و فرهنگی بوده و تصویر منحصر به فردی از یک مکان ارائه می‌دهد. در این راستا زمینه و منطقه عامل اصلی شکل‌گیری هویت‌های متفاوت می‌باشند. زمینه و منطقه، فضا یا مکانی است که شهرسازان به ساخت و ساز در آن مجموعه با هدف درهم بافتن نو و کهنه به منظور ایجاد یک کل زنده و مطلوب مبادرت می‌نمایند. ساخت و سازی که نشأت گرفته از ارزش‌ها، باورها، جهان بینی و

نظام‌های نمادی مشترک می‌باشد که به محیط خود معنی می‌دهند و فضای خالی را به مکان تبدیل می‌کنند. در این رویکرد آنچه با زمینه و منطقه‌ی موجود ناهماهنگ و نامتجانس است، قابل پذیرش نیست. به عبارت دیگر، افزودن یا ترکیب «غیر» در زمینه‌ی «خودی» مستلزم ایجاد تطابق و هماهنگی میان آن دو است. اجزاء جدید فقط هنگامی قادر به نفوذ به زمینه‌ی موجود خواهند بود که امکان برقراری ارتباط و پیوند با آن را داشته باشند و در صورتی که به‌عنوان وصله‌های ناهماهنگ ظاهر شوند، توسط زمینه و منطقه رد خواهند شد یا به بی‌هویتی مکان و همچنین کاهش حس تعلق مکانی دامن خواهند زد. در این بین یکی از مهمترین عناصر

مطالعات (میرمقتدایی، ۲۰۰۴؛ سلیمانی و همکاران، ۲۰۱۶؛ حسینی و دژدار، ۲۰۱۸ و شاکت، ۲۰۱۸) و از منظر تأثیر زمینه و منطقه بر هویت‌یابی مسکن همراستا با مطالعه‌ی (مولانایی و سلیمانی، ۲۰۱۶) می‌باشد. همچنین تأثیر اصل تداوم/تحول بر هویت‌یابی مسکن و بهره‌گیری از شاخص‌های عملکردی وجه تمایز پژوهش حاضر با پیشینه‌ی مطالعاتی بوده است.

با توجه به نتایج مستخرج تحقیق حاضر و بهره‌گیری از پیشینه‌ی مطالعاتی، می‌توان راهکارهای زیر را در طراحی مسکن آتی جلگه‌ی غربی گیلان به‌منظور هویت‌یابی مکانی-فضایی مناسب به‌کار بست:

تکه‌تکه بودن عناصر مسکن با مفهوم هویت و انسجام در تناقض می‌باشد. بنابراین ضروری است که کلیه‌ی عناصر عملکردی مسکن به‌صورت یک کل منسجم در طراحی‌های آینده در نظر گرفته شود.

با توجه به تأثیرات فناوری‌های نوین در عرصه‌های مختلف و به‌ویژه مسکن، بایستی طراحی مسکن آتی ضمن تأکید بر سنت و تاریخ منطقه و همچنین زمینه‌ی استقرار مسکن دارای ایده‌ی نوآورانه باشد تا بدین وسیله با حفظ ماهیت اصلی بافت و زمینه سعی در ارتقای عملکردهای مسکن با نیازهای امروزی نمود.

ایجاد مسکن مشابه با هم ممکن است موجب ایجاد بی‌روچی در منطقه‌ی مورد مطالعه گردد، بنابراین ضروری است با حفظ این تشابهات که عامل اصلی هویت‌مندی منطقه و تمایز آن از سایر مناطق می‌باشد و با کاربست اصل تداوم/تحول به ایجاد طرح‌هایی با رنگ و نمای متنوع‌تر در طراحی مسکن اقدام گردد تا علاوه بر حفظ هویت بومی و ارتقای حس و تعلق مکانی از بی‌روچی و سردی کالبد منطقه جلوگیری گردد. از این‌رو ضروری است در طراحی‌ها از افراد خبره‌ی منطقه بهره گرفته شود تا علاوه بر حفظ سنت‌ها و ارزش‌های هویت‌مند مسکن، طراحی‌ها بر مبنای فناوری‌های نوین شکل بگیرند.

شهری که هویت‌یابی مکانی-فضایی آن می‌تواند باعث نوعی وابستگی و احساس تعلق و تعهد در بین ساکنان شود، مسکن می‌باشد. با توجه به بحران هویتی در عناصر شهری علی‌الخصوص مسکن که باعث کاهش تعلق مکانی و از بین رفتن حس مکان می‌گردد، از این‌رو شناسایی مؤلفه‌های هویت‌ساز عناصر شهری در یک منطقه و وضعیت موجود هویت‌مندی می‌تواند به ارزیابی آن منطقه در راستای جلوگیری از بی‌هویتی و ارائه‌ی راهکارهای اجرایی در راستای بهبود وضعیت هویتی گردد. در این تحقیق که هدف شناسایی بررسی هویت‌یابی مسکن جلگه‌ی غربی گیلان (شهرهای تالش، صومعه‌سرا و رضوانشهر) بر مبنای مؤلفه‌های کالبدی-عملکردی می‌باشد، نتایج نشان می‌دهد که از منظر مؤلفه‌های کالبدی-عملکردی، محدوده‌ی مورد مطالعه دارای شخصیت و هویت منحصربه‌فردی می‌باشد که باعث تمایز این منطقه با سایر مناطق گردیده است. از طرفی بر اساس نتایج می‌توان عنوان کرد که در سال‌های اخیر با توجه به عوامل مختلف ازجمله شاخص‌های عملکردی و عدم توجه به هویت اصلی باعث سوق یافتن بناهای جدید به سمت هویت غیرزمینه‌ای و منطقه‌ای گردیده است که با ادامه‌ی این روند باعث بی‌هویتی در ساخت‌وسازهای آینده و کاهش حس مکان و تعلق مکانی در محدوده‌ی مورد مطالعه خواهد گردید. بنابراین ضروری است که تحولات صورت‌گرفته همراستا با هویت اصیل بومی منطقه بوده و تغییرات حاصله با دقت نظر بیشتری مدنظر قرار گیرد. چنانچه در سال‌های اخیر بناهای ایجاد شده به‌دور از طراحی و تزئین با انواع عناصر طبیعی زمینه‌ای، ایجاد مسکن هم‌سطح زمین و اختلاط کاربری‌های غیرضروری در بافت مسکونی بوده است.

بررسی نتایج تحقیق با پیشینه‌ی مطالعاتی نیز حاکی از آن است که از منظر مهمترین عامل هویت‌یابی مکانی-فضایی مسکن یعنی تشابه/تمایز (تشابه مسکن با یکدیگر در منطقه و تمایز با مسکن مناطق دیگر) همراستا با تحقیقات و

منابع

منابع لاتین

- Aleya A. H. (2012). Culture, Quality of life, Globalization and beyond. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 50, 11-19.
- Behzadfar, M. (2007). *City Identity*. Tehran: Shahr Publication. (In Persian).
- Bemanian, M.R., Pourjafar, M.R., Ahmadi, F., & Sadeghi, A.R. (2010). Re-reading the spiritual identity and sacred ideas in the architecture of Shie mosques. *Shie studies*, 8(30), 37-70. (In Persian).
- Brook, I. (2000). Can spirit of place be a guide to ethical bulding?. In: Warwick Fox (Ed), *Ethics & the built environment*, Routledge.
- CABE (2000). *By design, urban design in the planning system: towards better practice*. Commission for architecture and the built environment (CABE).
- Carmona, M., Tiesdell, S., Heath, T., & Oc, T. (2010). *Public places urban spaces: The dimensions of Urban Design*. Oxford: Architectural Press, London, UK.
- E. Cook, S., & Hall, K. (2012). Larson, Residential landscapes as social-ecological systems: a synthesis of multi-scalar interactions between people and their home environment. *Urban Ecosyst*, 15(1), 19-52.
- Edwards, J. (2009). *Language and Identity*. Cambridge University Press, Cambridge. Garcés-Conejos
- Blitvich, P. (2009). Impoliteness and identity in the American news media: the "Culture Wars". *J. Politeness Res*, 5, 273-303.
- Frampton, K. (2000). Towards a critical regionalism. In: Malcom Miles (Ed), *the city culture reader*, Routledge.
- Gieryn, T.F. (2000). A Space for Place in Sociology. *Annu. Rev. Sociol*, 26, 463-496.
- Hosseini, M., & Dezhdar, O. (2018). Investigating the characteristics affecting the identity of place in social housing (Case study: Golha Mehr housing, Hamedan). *Environmental Studies Haft Hesar*, 7(26), 35-48. (In Persian).
- Jenkins, R. (2002). *Social Identity*. Translated by Touraj Yarahmadi. Tehran: Shirazeh Publication. (In Persian).
- Karimi Azari, A., & Safarnezhad, M. (2016). *Identity in architecture (the concept of identity and how to maintain and promote it from the perspective of architecture and urban planning)*. Guilan, Guilan University Press. (In Persian).
- Kropf, K. (1996). Urban tissue and the character of towns. *Urban Design International*, 1(3), 263-274.
- Ladegaard, H.J. (2012). The discourse of powerlessness and repression: identity construction in domestic

- helper narratives. J. Sociolinguistics, 16(4), 450-482.
- Majidi, B., & Heydari, S. (2017). Assessment of spatial identity of urban neighborhoods, Case study: District 12 of Tehran, Sanglaj neighborhood. *Urban Ecological Research*, 8(16): 13-22. (In Persian).
- Manahasa, E., & Manahasa, O. (2020). Defining urban identity in a post-socialist turbulent context: The role of housing typologies and urban layers in Tirana. *Habitat International*, 102, 1-15.
- Mirmoghtadai, M. (2004). Criteria for recognizing and evaluating the physical identity of cities. *Honarhaye ziba*, 19, 17-26. (In Persian).
- Mirmoghtadai, M., & Talebi, Z. (2006). Physical Identity of the City, case study of Tehran. First Edition. Tehran: Building and Housing Research Center. (In Persian).
- Moen, M. (2008). Moen Persian Culture. (One Volume). Tehran, Farhang-e-Nama Publications in collaboration with Ketab-e-Arad Publication. (In Persian).
- Molanayi, S., & Soleyani, s. (2016). Recognition of Iranian Identity Symbols of Traditional Vernacular Architecture in the West Part of Iran, Case Study: Uraman. *Journal of Architect, Urban Design & Urban Planning*, 9(17), 115-127. (In Persian).
- Movahhed, A., Shamae, A., & Zangane, A. (2012). Recognition of physical identity in Islamic cities (Case study: Rey city). *Regional Planning*, 2(5), 37-51. (In Persian).
- Nasr, T. (2017). Explain the components physical identity of a traditional Iranian city. *Arman-Shahr Architecture and Urban Planning*, 10(21), 231-246. (In Persian).
- Oxford. (2005). Oxford advanced learner's dictionary. New York: Oxford University Press.
- Ozkan, S. (1985). Regionalism within modernism. Proceedings of the Regional seminar in the series Exploring Architecture in Islamic Cultures. Dakha, Bangladesh, December 17-22.
- Peng, J., Siqui Y. S., Strijker, D., Wu, Q., Chen, W., & Ma, Z., (2020). The influence of place identity on perceptions of landscape change: Exploring evidence from rural land consolidation projects in Eastern China. *Land Use Policy*, 99, 1-13.
- Pourjafar, M.R., Hashemi Demneh, L.S. (2011). The phenomenology of identity and place in historical textures. *Iranian-Islamic city studies*, 1(3), 11-20. (In Persian).
- Rabbani, R. (2018). Urban sociology. Tehran: Samat Publication. (In Persian).
- Relph, E. (1976). Place and Placelessness. Pion: London.
- Schwartz, A.F. (2006). Housing policy in the United States. Routledge: Taylor and Francis Grop. New York, London.
- Shawket, I.M. (2018). Identity in urban spaces of residential compounds: Contributing to a better environment. *HBRC Journal*, 14, 235-241.

- Shiee, E. (2016). Introduction to the Basics of Urban Planning. Tehran: Samat Publication. [In Persian].
- Soleymani, M.R., Etesam, I., & Habib, F. (2016). The Recognition of Concept and Principles of Identity in Architecture. *Hoviatshahr*, 10(25), 15-26. (In Persian).
- Tzonis, A. (2003). Introduction an architecture of the present, Critical regionalism and the design of identity. In: Liane Lefaiver & Alexander Tzonis (Ed), *Critical regionalism: architecture and identity in a globalized word*. Prestel Verlag.
- Ujang, N., & Zakariya, K. (2015). The Notion of Place, Place Meaning and Identity in Urban Regeneration. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 170, 709 – 717.
- Ujang, N. (2012). Place attachment and continuity of urban place identity. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 49, 156-167. <http://dx.doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.07.014>.
- Westaway, M.S. (2006). A longitudinal investigation of satisfaction with personal and environmental quality of life in an informal South African housing settlement , Doornkop, Soweto. *Habitat International*, 30, 175-189.